

Nâbî'nin Kırk Hadis Tercümesi

Hikmet ÖZDEMİR*

Giriş

Nâbî, 1052'de (1642) Şanlıurfa'da doğdu. Asıl adı Yûsuf olmakla beraber Nâbî mahlasıyla tanındı. Çocukluğunu ve ilk gençlik yıllarını Urfa'da geçiren Nâbî'nin burada iyi bir eğitim aldığı, Arapça ve Farsça öğrendiği anlaşılmaktadır.

Sonradan sadrazamlığa kadar yükselen Râmi Mehmed'i de yanına alarak Urfa yoluyla Medine-i Münevvere'ye varan Nâbî'nin, "*Sakın terk-i edebden kûy-ı mahbûb-ı Hudâ'dır bu*" mısrasıyla başlayan ünlü na't-gazelini bu sırada kaleme aldığı kabul edilmektedir. Hac dönüşünde Mustafa Paşa'nın kethüdâlığına yükselen şairin "*Tuhfetü'l-Haremeyn*" adlı eseri bu seyahatin mahsulüdür.

1712 baharında ağır şekilde hastalanan Nâbî, ölümüne işaret eden Farsça bir tarih kıtası yazar. 13 Nisan 1712 tarihinde vefat eden Nâbî, Üsküdar'da Karacaahmet Mezarlığı'nda Miskinler Tekkesi sofasına defnedilir. "*Zelîhâ-yı cihandan çekti dâmen Yûsuf-ı Nâbî*" ve "*Gitti Nâbî Efendi cennete dek*" mısraları onun ölümüne düşürülmüş tarihlerdendir.

Nâbî, hoşsohbet, kültürlü, zeki, çok güzel konuşan, şiire kazandırdığı hikemî tarz dolayısıyla kendisinden sıkça söz edilen bir sanatkârdır. Türkçe divanının mukaddimesinde bazı manzumelerinin tamamlanmadığını, beyitler üzerinde sık sık düşünüp çalıştığını ve düzeltmeler yaptığını, bu yüzden bazı şiirlerinin diğerlerinden daha güzel olduğunu vurgulayan Nâbî, anlamı ön planda tuttuğu manzumelerinde hem düşünen hem düşünmeye sevkeden ifadelerle sahip bulunduğundan Türk şiirindeki hikemî tarzın temsilcisi olarak görülmüştür.

* Prof. Dr., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi-İSTANBUL

Nâbî'nin didaktik nitelikli şiirlerinde mevcut dünya ve hayat görüşü, kendisinden sonra bu tarzda şiir yazarların çoğalmasına ve Nâbî Okulu diye adlandırılabilencek hikemî bir şiir okulunun doğmasına yardımcı olmuştur.

Nâbî klâsik Şark dillerini ve İslâm ilimlerini iyi bilen; ortak İslâm medeniyeti edebiyatına kuvvetle vâkıf, âlim ve fâzıl bir şâirdir. Akıp giden hayat hâdiseleri karşısında düşünen yazılarında fikir unsurları his ve hayâl unsurlarından daha geniş bir yer tutar. Bunlar, onun daha çok bir fikir adamı olarak yetiştiğini gösterir.

Nâbî, fikri bir takım söz sanatlarıyla süslemeden, doğrudan söyleme yolunu seçmiş ve bunda dikkate değer bir şahsiyet göstermiştir. Onun bu tutumu, şiirde hemen hemen bir inkılâp sayılmış ve onun gösterdiği yeniliği takip eden başka şâirler yetişmiştir. Edebiyatımızda *Nâbî Mektebi* denilen bu tarzın hususiyeti, görgü, bilgi ve düşünce unsurlarını didaktik bir zihniyetle ifâde edişidir.

Nâbî'nin bâzen rindâne ve suffiyâne, bâzen hakîmâne; fakat mutlaka görmüş-geçirmiş insanlara mahsus, bilgili ve tecrübeli sözleri arasında uzun zaman dillerde kalan ve darbimesel değeri kazanan beyitleri ve mısraları vardır.

Nâbî'nin dil ve edebiyat hakkındaki telâkkileri de kendi çağı içinde ehemmiyetli, orijinal ve yenidir. Şâir, zamanının, içinden çıkılmaz bir lisan kullanan nesircilerine ve kâmustan lügat seçerek şiiri yapmacık kelimelerle söyleyen gösteriş meraklılarına:

Ey şi'r meyânında satan lâfz-ı garibi (Ey şiir diye garip lûgatlar kullananlar!)

Dîvân-ı gazel nüsha-i kâmus değildir (Şiir kitabı lügat kitabı demek değildir!)

gibi sözlerle hücum etmesi, dikkate değer bir anlayıştır.

Eserleri

Manzum Eserleri

1- Dîvân: Birçok nüshası bulunan, Kahire'de ve İstanbul'da basılan dîvânın en eski nüshası 1107 (1696) tarihli olup İstanbul Üniversitesi Kutüphanesi'nde kayıtlıdır.

2- Dîvânçe: Türkçe dîvânın sonunda “Dîvânçe-i Gazeliyyât-ı Fârisî” başlığı ile yer alır.

3- Hayriyye: Asıl adı Hayrîname olup Nâbî'nin geniş okuyucu zümresince beğenilen ve şöhreti günümüze kadar gelen en önemli eseridir

4- Tercüme-i Hadis-i Erbâin: Abdurrahman-ı Câmî'nin aynı adlı eserinden yaptığı manzum çeviridir. Hadisler birer kıta halinde oldukça sade bir dille serbest olarak tercüme edilmiştir.

5- Hayrâbâd: Ferîdüddin Attâr'ın İlâhînâme'sindeki bir hikâyenin genişletilmesinden ibarettir.

6- Surnâme: Tek nüshası İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde kayıtlı olan eser IV. Mehmed'in emri üzerine şehzadeleri Mustafa ve Ahmed'in sünnetleri münasebetiyle 1086 (1675) yılında mesnevi tarzında yazılmıştır.

Mensur Eserleri

1- Tuhfetü'l Haremeyn: Nâbî'nin 1089'da (1678-79) hacca gidişinden beş yıl sonra yazdığı eser XVII. yüzyılın süslü nesrine örnek teşkil eder.

2- Münşeât: Şairin mektuplarını ihtiva etmekte olup Şehid Ali Paşa'nın tezkirecisi Abdürrahim Çelebi tarafından Ali Paşa'nın emriyle toplanmıştır.

3- Fetihnâme-i Kamanîçe: IV. Mehmed'in Lehistan'a yaptığı sefer esnasında manzum ve mensur olarak yazılmıştır.

4- Zeyl-i Siyer-i Veysî: Veysî'nin yarım bıraktığı eseri tamamlamak üzere kaleme alınmıştır.

Nâbî'nin Kırk Hadis Tercümesi

Hazreti Peygamberin hadisleri, yüz hâdis, iki yüz elli hâdis, beş yüz hadis türleri mevcut olsa da, genellikle kırk hâdis olarak tertip edilmiştir.

Nâbî'nin Kırk Hadis Tercümesi, Abdurrahman Câmî'nin (1414-1492) kendi kırk hadis tercümesi için seçtiği hadisleri içermektedir. Câmî'nin Kırk Hadis Tercümesi Farsça, Nâbî'ninki ise Türkçedir. Eser, toplam 42 kıtadan meydana gelmiştir. Bu çalışmamızda Ali Emiri nüshasında mevcut olan hâdislerin her biri

Arapça olarak yazılmış, altlarında da Türkçe okunuşları ile birlikte manzum tercümelerine yer verilmiştir.

Nâbî'nin Manzum Kırk Hadis Tercümesi ¹

(Metin)

لا يؤمن أحدكم حتى يحب لأخيه ما يحب لنفسه

Lâ- yu'minu ehadukum hatta yuhibbe li-ehihi mâ-yuhibbu li-nefsihi ²

(Sizden hiçbiri, kendisi için sevdiğini kardeşi için de sevmedikçe iman etmiş sayılmaz)

Didi fahrü'r-rusul değil mü'min

O kesân kim zi-rûy-i sıdk u safâ

Kendi nefesine gördüğün lâyıık

Görmeyip tâ birâderine revâ

مَنْ أَعْطَى لِلَّهِ ، وَمَنْعَ لِلَّهِ ، وَأَحَبَّ لِلَّهِ ، وَأَبْغَضَ لِلَّهِ ، فَقَدْ اسْتَكْمَلَ إِيمَانَهُ

Men e'tâ lillâhi ve mene'a lillâhi ve ehabbe lillâhi ve ebgaza lillâhi fe-kad istekmele imânehu ³

(Kim Allah için verir, Allah için kötü şeylere mani olursa, Allah için sever, Allah için buğz ederse imanını kemâle erdirmiş olur.)

Olur ol kimse kâmilü'l-îman

Halkdan bî ümidi havf-u recâ

Ola lillah cümle hâlinde

İtdiği hubb u buğz u men'u 'atâ

المسلم من سلم المسلمون من لسانه ويده

El-muslimu men selime'l-muslimüne min lisânihi ve yedihi ⁴

(Gerçek müslüman, diğer müslümanların elinden ve dilinden emin olduğu kimsedir.)

1 - Ali Emiri Kütüphanesi, No: 712

2 - Buhârî, İmân, 7, Müslim, İmân, 71

3 - Tecrid-i Sarih Tercümesi, Çev : Kâmil Miras, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1991, s. 1, 80.

4 - Sahih-i Buhârî Muhtasarı, 1, 29, Tirmizî, İmân, 12; Nesâî, İmân, 8

*Müslim ol kimsedür hakikatde
İtmeyüp kesb-i cürm-i bî-hûde
Fi'l u kavl vü yed u lisânından
Müslimûn ola cümle asûde*

خَصَلْتَانِ لَا يَجْتَمِعَانِ فِي مُؤْمِنٍ : الْبُخْلُ وَسُوءُ الْخُلُقِ

Hasletâni lâ-yectemi'âni fi mü'minin el-buhlu ve sü'u'l-hulukı ⁵
(Şu iki haslet mü'min kimsede, birleşmez: cimrilik ve kötü ahlâk.)

*Tab'ı mü'minde ictimâ' itmez
İki haslet ki pest hasletdur
Tab'-ı imâna nâ-muvâfıkdur
Hûy-ı bed biri, biri hissetdur*

يَشِيبُ ابْنُ آدَمَ ، وَيَشِبُّ مَعَهُ خَصَلْتَانِ الْحِرْصُ وَطَوَّلُ الْأَمَلِ

Yeşibu ibnu Âdem ve yeşubbu fihi hasletâni el-hırsu ve tûlu'l-emel-i ⁶
(İnsanoğlu yaşlandıkça ondaki iki özlem daha da gençleşir. Bunlar hırs ve
tul-i emeldir.)

*Turfedür tıynet-i benî Âdem
Buldugınca binâ-yı 'ömri halel
Gerd-i hırs ile anda tâzelenür
Rişte-i 'ankebût-ı tûl-i emel*

من لم يشكر الناس لم يشكر الله

Men lem yeşkuri'n-nâse lem yeşkuri'llâhe ⁷
(İnsanlara teşekkür etmeyen, Allah'a da şükretmiş olmaz.)

*Cümle ni 'met Cenâb-ı Hakk'undur
Her kimün desti ile bulsa husûl
Ekleyen şükr-i nâstan i 'râz
Şükr-i Hakkı edâda itdi 'udûl*

5 - Aclûnî, I, 378

6 - Sahih-i Buharî Muhtasarı, XII, 179, Ramuze'l-Ehadis c.1.s.277/13, Aclûnî, II, 390, 396.

7 - Ebu Dâvud, Edeb, 11 - Tirmizi, Bir, 35 -Müsned, II, 257.

مَنْ لَا يَرْحَمِ النَّاسَ لَا يَرْحَمَهُ اللَّهُ

Men lâ yerhami'n-nâse lâ-yerhamehu'llâhu ⁸

(Kim insanlara merhamet etmezse, Allah da ona merhamet etmez.)

Hukm-i mîzan-ı 'adl-i Rabbânî

Ne revâ zâlime ide hürmet

Nâse rahm itmeyen bed-âyîne

Eylemez Hazret-i Hudâ rahmet

الدنيا ملعونة ملعون ما فيها إلا ذكر الله

Ed-dünyâ mel'ûnün mâ fihâ illâ zikra'llâhi te'âlâ ⁹

(Allah'ı zikretmek hariç, dünya ve dünyadakiler lanetlenmiştir.)

Ser-te-ser oldı lâyıık-ı la 'net

Cümle eczây-ı 'âlem-i fânî

Yok bu vîrâne içre müstesnâ

Meger illâ ki zikr-i Yezdânî

لعن عبد الدينار ، لعن عبد الدرهم

Lu'ine 'abdu'd-dinâri lu'ine 'abdu'd-dirhemi ¹⁰

(Altın ve gümüşe (yani maddiyata) kul ve köle olanlar lanetlenmişlerdir.)

Hâlık u Râzık-ı zemin ü semâ

Rızkun ihsan iderken ey magbûn

Zer u sime pereştiş eyleyene

Ne revâdur ki dinmeye mel'ûn

دُم عَلَى الطَّهَارَةِ يُوسَعُ عَلَيْكَ رِزْقُ

Dum 'ala't-tahâreti yuvedi' 'aleyke'r-rızku ¹¹

(Temizliğe devam et ki rızkın artsın.)

8 - Müslim, Fedâil, 66; Tirmizî, Birr, 16

9 - Aclûnî, I, 412

10 - Aclûnî, I, 412

11 - Kenzû'l-Ummâl, 44154.

Mü'minine devam-ı tuhrladur

Vüs'-ı erzâka kesb-i istihkâk

Çirkden tuhûra oldı vâ-beste

Feth-i bâb-ı hazâin-i erzâk

لَا يُلْدَعُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُرِّ وَحْدٍ مَرَّتَيْنِ

Lâ-yuldagu'l-mu'minu min cuhrin vahidin merrateyni ¹²

(Mümin bir yılan deliğinden iki defa ısırılmaz: Yani mümin iki defa aldanmaz.)

Dâm-i mekrine düşme eylese de

Hasm-ı dirin temellükât izhâr

Köhne sûrâhtan o mâr yine

Mü'min olmaz gezide diger bar

الْعِدَّةُ دَيْنٌ

El-'idetu deynün ¹³

(Söz verme, borçtur.)

İtdügin va'deye vefâ eyle

Ki vefâ ahsen-i hasâildür

Zimmet-i sıdka deyndir va'de

Hılf-ı va'd ekbah-ı rezâildür

المجالس بالأمانة

El-mecâlisu bi'l-emâneti ¹⁴

(Bir mecliste konuşulanlar emanettir. Yani gizli tutulmalıdır.)

Ey olan mahrem-i mecâlis-i üns

İtme nakl-i suhan ki âfetdür

Hakkadur halka-ı mecâlis-i pâk

Andaki dürr-i râz emânetdür

12 - Buhârî, Edeb, 83; Müslim, Zühd, 63.

13 - Aclûnî, II, 57

14 - Ebû Dâvûd, H:4869

المستشار مؤتمن

El-musteşâru mü'temenün ¹⁵

(Kendisiyle istişare olunan, emin bir kimse olmalıdır.)

*Müsteşâr itdiğin kimse eger
Senden eylerse râh-ı hayrı nihân
Sana nisbet hıyânet etmiş olur
Olsa da hilkatinde ehl-i emân*

السَّمَاخُ رَبَّاحٌ

Es-semâhu rabâhun ¹⁶

(Müsamaha, kazançtır.)

*Hak budur kim sıfât-ı 'ulyâdur
Cûd u 'afv u semâh u lutf u kerem
Ne şerefdür olub bu gün memdûh
Olasın rûz-i mahşerde hurrem*

الدِّينُ شَيْنٌ الدِّينِ

Ed-deynu şeynu'd-dîn ¹⁷

(Borç, dini çirkinleştirir. Yani ayıplı kılar.)

*İtme ârâyiş-i mecazi için
Gerdenin bir zaman esir-i duyûn
Rûy-i dini olur hırâşide
Pençe-i deyne kim olursa zebûn*

الْقَنَاعَةُ مَالٌ لَا يَنْفَدُ

El-kanâ'atu mâlun lâ-yenfedü ¹⁸

(Kanaat tükenmez bir hazinedir.)

15 - İbn Mâce, Edeb, 37

16 - Aclûnî, I, 456.

17 - Aclûnî, I, 414,

18 - Aclûnî, II, 102,

*Dâde-i Hakk ile olan horsend
Dâver-i mülk-i istirâhatdür
Bir dükenmez hazine ister isen
Bil ki gencine-i kanâ'atdür*

الصَّبْحَةُ تَمْنَعُ الرِّزْقَ

Es-subhatu temne'u'r-rızka ¹⁹
(Sabah uykusu rızka engel olur.)

*Kesb-i ezrâk için sehr-hizi
Başka bir ni'met-i ilâhidir.
Mani'i kasb-i ni'met-i dâreyn
Lezzet-i hâb-ı subh-gahidir*

آفة السَّمَّاحِ الْمَنِّ

Âfetu's-Simâhı el-mennü ²⁰
(İyiliğin afeti başa kakmaktır.)

*Merhem-endûde-i semahatîni
Zahm-ı minnetle itme âzurde
Bâd-ı bed hiz-i imtinânla olur
Berg-i gülzâr-ı lutf pejmürde*

السَّعِيدُ مِنْ وَعَظِ بَغِيرِهِ

Es-sa'îdu men vu'iza bi-gayrihi ²¹
(Mutlu, başkalarının davranışlarından kendine ders çıkarıp ibret alan kimsedir.)

*Odur ehl-i ceride-i sü'adâ
Ki olup kendi hâline hursend
Dil-i âgâh u çeşm-i 'ibretine
Gayrının hali ola nüsha-i pend*

19 - Aclûnî, II, 20, Kuzâ'î, 43.

20 - Mecma'u'z-Zevâid ve Menba'ul-Fevâid, Beyrut 1967, X, 283.

21 - el-Kuzâi, Ebû Abdillâh, Müsnedü's-Şihâb, Beyrut 1968, I, 79 (H. No: 76).

كفى بالمرء إثما أن يحدث بكل ما سمع

Kefâ bi'l-mer'i ismen en-yuhaddise bi kulli mâ semi'a ²².

(Her duyduğunu başkalarına söylemesi, kişiye günah olarak yeter.)

Âdeme ol günâh kâfidir

Ki ide her ne gûş iderse beyân

Îde mihman-hâne-i kûşun

Raiz-i esb tünd-hîz-i zebân

كفى بالموت واعظا

Kefâ bi'l-mevti vâ'izan ²³.

(Ölümü hatırlamak öğüt olarak yeter.)

Mevti yâd eyle vaiz ister isen

Eyle kevnin fenasın istiş'âr

Her biri bir lisân-ı mev'ızadur

Hâl-i kevnî beyâna seng-i mezâr

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ السَّهْلَ الطَّيِّبَ

Hayru'n-nâsi enfe'uhum li'n-nâsi ²⁴.

(İnsanların en hayırlısı, insanlara en çok faydalı olandır.)

Hayr-i nâsa murâdun ise vukûf

Hayr-ı Nâs'un hadisin it iz'ân

Hayr oldur ki cümleden eẖzûn

Ola halk-ı cihâna nef'-resân

قَيِّلٌ طَلًّا لَهْ سَلَّابِحِي هَلَّا نًا

İnnallâhe yuhibbu's-sehle't-talika ²⁵

(Allah, nezaketli, hoşgörülü ve güler yüzlü olanları sever.)

22 - Aclûnî, II, 452.

23 - Aclûnî, II, 112.

24 - Aclûnî, I, 393.

25 - Kenzû'l-Ummâl, III, 5, 16.

*Hak Te 'âlâ sever o bendeyi kim
Sehl- tab 'u güşâde-hâtır ola
Olmayup tend-hûy u çîn-i cebîn
Hande-rûlukla halka nâzır ola*

تهادوا تحابوا

Tehâddü tehâbbü ²⁶

(Hediyeleşsin ki sevginiz artsın.)

*Eylen âmed ü şud hedâyâyı
Mezra 'ı habbe mâye bahş-i nemâ
Sen dirahâtına su virdikce
O da nev-bâveler ider ihdâ*

اطلبوا الخير عند حسان الوجوه

Utlubu'l-hayra 'inde hisâni'l-vucûhi ²⁷

(İyiliği, mana güzelliği yüzüne akseden kimseler katında isteyiniz.)

*Hûb-rûlardan it tevakku '-ı hayr
Kimseden olsa hâcetin matlûb
Masdar olmagla hayra şâhiddür
Sûret-i hüsnâ o manzar-ı hûb*

زر غبا تزدد حبا

Zur gibben tezdeder hubben ²⁸

(Aralıklı ziyaret et ki daha çok sevilesin.)

*Dôstânın meyânesinde olur
Sohbet-i muttasıl kelâl-engiz
Fâsıla-ı tâze şevk ider îrâs
Sohbet-i gıbb olur muhabbet-hiz*

26 - Aclûnî, I, 319; Kuzâ'î, 135

27 - Aclûnî, I, 136

28 - Aclûnî, I, 438; Kuzâ'î, 131

طوبى لمن شغله عيبه عن عيوب الناس

Tûbâ li-men şeğalehü 'aybuhü 'an uyubi'n-nâsi ²⁹

(Ne mutlu o kimseye ki kendi ayıbları ile uğraşırken başkalarının ayıplarıyla uğraşmaya vakit bulamaz.)

Devlet anun ki bezm-i 'alemde

Eyleyûp kendü hâline dikkat

Kendü 'aybın tecessüs eylemeden

Bulmaya gayra bakmaga fırsat

الغنى اليأس عما في أيدي الناس

El-gınâ el-ye'sü mimmâ fi eydi'n-nâsi ³⁰

(Zenginlik, başkalarının elinde olandan ümit kesmektir.)

Bulamazsın gınâ-yı tab'a zafer

Künc-i-ye's olmadıkça sana makar

Olamazsın ganî hakikatde

Gayrıden itmedikçe kat'ı nazar

من حسن إسلام المرء تركه مالا يعنيه

Min husni islâmi'l-mer'i terkuhü mâ lâ-ya'nîhi ³¹

(Kişinin kendine faydasız olanları terketmesi, müslümanlığının güzelliğindedir.)

Kavlu fi 'linde terk-i bi-ma'nâ

Hüsn-i İslâmdan olundu şumâr

Anâ sa'y it ki kavlı ile fi'lün

Dinine ola ziynet-i ruhsâr

ليس الشديد بالصرعة وإنما الشديد الذي يملك نفسه عند الغضب

Leyse'ş-şedîdu bi'ssura'ati inneme'ş-şedîdu'l-lezî yemliku nefsehü 'indel'-gazabî ³²

29 - Aclûnî, II, 46.

30 - Kenzu'l Ummâl, III, 195.

31 - Aclûnî, II, 285.

32 - Sahih-i Buhâri Muhtasarı, XII, 148, Aclûnî, II, 169

(Gerçek pehlivan, çok güreřen yiđit kimse değildir. Gerçek pehlivan gazap halinde öfkesini yenip nefesine sahip olandır.)

*Pehlivan ol değil ki küřtide
Hasmına galib u bahâdır ola
Pehlivanlık odur ki vakt-i gazab
Zabt-ı nefsi-şedide kâdir ola*

ليس الغنى عن كثرة العرض ولكن الغنى غنى النفس

Leyse'l-gınâ min kesreti'l-'arazi, inneme'l-gına gına'n-nefsi³³

(Gerçek zenginlik, mâl ve servet çokluđunda değildir; gerçek zenginlik, gönül zenginliđidir.)

*Mâlı zann itme mâye-i devlet
Mâlı bisyâr olanı sanma gani
Gani ol kimsedir hakikatde
Dil-i hâhiřden ola müstagnî*

الحزم سوء الظن

El-huzmu sũ'u'z-zanni³⁴

(İhtiyatlı olmak, kötü ihtimâlleri düşünmenin neticesidir.)

*Mana-yı hazm u ihtiyat u hazer
Dikkat olunsa bed-gümânlıkdur
İntibâh u basiret üzre sulûk
Hirmen-i emne pâsbânlıkdur.*

العلم لا يحل منعة

El-'ilmu lâ-yahillu men'uhu³⁵

(İlmi öğrenmek isteyene engel olmak helâl değildir.)

33 - Sahih-i Buhâri Muhtasarı, V, 202.

34 - Aclûnî, I, 355

35 - Aclûnî, II, 68, Kuzâ'î, 58.

Pertev-i rûy-i âfitâb gibi
 İlmin olmaz dirig u men'î helâl
Teşnegâne sehâb-ı dânişinin
 İtme feyz-in ifâdede ihmâl

الكلمة الطيبة صدقة

El-kelimetu't-tayyibetu sadakatun ³⁶
 (Güzel söz, sadakadır)

Sâilin sürme-i tasadduk ile
 Çeşm-i ümmidin itmedinse karir
Bâri virâne-i zâr hâtırını
 Eyle tayyib-i kelâmla ta'mir

كثرة الضحك تميمت القلب

Kesretu'd-dihki tumitu'l-kalbi ³⁷
 (Çok gülmek kalbi öldürür.)

Gerçi emvâci cûy-bârın olur
Bâ'is-i irtiyah-ı sebze vü berg
Lik mevc-i müselsel-i hande
Kalbi eyler garik-i lücce-i merg

الجنة تحت اقدام الامهات

El-Cennetu tahte akdâmi'l-ümmehâtî ³⁸
 (Cennet, annelerin ayakları altındadır.)

Neyl-i gülgeşt-i gülistân-ı Bihîşt
Zir-i pây-ı rızây-ı mâderdür
Gerden-i cânda hak-ı terbiyyeti
Ni'met-i Cennete berâberdür

36 - Aclûnî, II, 115, Kuzâ'î, 47.

37 - Tirmizi, Zühed, 2, İbn Mace Zühed, 19, 24; Kuzâ'î, 50.

38 - Aclûnî, I, 335,

البلاء موكل بالمنطق

El-belâu muvekkelon bi'l mantık-ı ³⁹

(Belâ söze vekil kılınmıştır. Yani belâ sözle gelir.)

Sûret u ma'ni-i lisânımıza

Lafz u ma'nada bi'l-mutabakadur

Ruy-ı insana der-i küşây-ı belâ

Baksan ekser kilid-i nâtukadur

النظرة سهم مسموم من سهام ابليس

En nazratu sehmun mesmûmün min sihâmi iblîs ⁴⁰.

(Edebe uygun olmayan bakış, şeytan oklarından bir oktur.)

Rûy-ı hûbâna nazra-i nâgâh

Nâvek-i zehr-nâk-ı şeytandır

Ruh-ı nâ-mahreme nigâh itmek

Âteş-i hân mân-ı sâ mândır.

النظرة سهم مسموم من سهام ابليس

Lâ-Teşbe'u'l-mü'minü dâne cârihi ⁴¹

(Mümin, komşusu aç dururken karnını doyumaz.)

Her kimün k'ola h an-ı kalbinde

Nân-i İslâm u ni'met-i imân

Nice lâyık ki kendû sir yâtup

Cû'a hem-sâyesin göre şâyân

39 - Kenzû'l-Ummâl, III, 550, 553.

40 - Aclûni, II, 328,

41 - Kenzû'l-Ummâl, IX, 769

Kaynakça

- Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ,
Banarlı Nihai Sami, Türk Edebiyatı Tarihi, C.II.
Buhârî
Ebû Dâvûd,
El-Kuzâî, Ebû Abdillâh, Müsnedü'ş-Şihâb, Beyrut 1968.
İbn Mâce,
Kenzu'l Ummâl,
Mecma'u'z-Zevâid ve Menba'ul-Fevâid, Beyrut 1967.
Müslim,
Müsned,
Nâbi, Manzum Kırk Hadis Tercümesi, Ali Emiri Kütüphanesi, No: 712
Ramuze'l-Ehadis C.I.
Sahih-i Buhârî Muhtasarı,
İslâm Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı, C.32
Tecrid-i Sarih Tercümesi, Çev : Kâmil Miras, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara
1991, Tirmizi,

Nâbi'nin Kırk Hadis Tercümesi

Hikmet ÖZDEMİR

Özet

İslâmî Türk edebiyatının dinî, edebî, ahlâkî ve sosyal bir türü olan **Kırk hâdis**in nazımcısı ve hikemî edebiyatının başta gelen şairi Nâbi'den kısaca bahsettikten sonra onun Ali Emiri Kütüphanesindeki no:712'de kayıtlı nüshanın *Manzum Kırk Hâdis Tercümesini* ihtiva eden bir bölümünü burada neşrediyoruz.

Fourty Hadith Interpretation of Nabi

Hikmet ÖZDEMİR

Abstract

In this article after we talk about Nabi briefly, who is the leading poet of the Hikemi style in literature and versifier of Fourty Hadith which is social, moral, religious and literal version of Islamic Turkish Literature, then we are publishing his poetical Fourty Hadith Interpretation copy, recorded in Ali Emiri Library numbered as 712.